

HAYAT BİLGİSİ VE SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE KARŞILAŞILAN İÇERİK VE ÖĞRENME SORUNLARI

Yard.Doç.Dr. Umur TUNCER

İlköğretim Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı Başkanı
Eğitim Fakültesi, Trakya Üniversitesi

ÖZET:

Bilindiği gibi haberleşmede, ulaşımda başdöndürücü bir hızla devam eden teknolojik gelişmeler, dünyayı adeta bir “köy”e dönüştürmüştür. Ayrıca ortaya çıkan “Gümrük Birliği”, bağımsızlaşan Türk cumhuriyetleri, Türkiye’nin jeopolitik konumu, “çağdaş uygarlık düzeyine ulaşma” iddiamız göz önüne alındığında, iki bin yılının, Türk insanının ve sınıf öğretmeni adaylarının nitelik ve niceliğinin daha farkı bir biçimde yeniden ele alınması gerektiğini zorunlu kılar.

Araştırmamızda öğrencilerimizin ekonomik, sosyal, kültürel konulara ne kadar ilgi gösterdikleri “sosyal bilgiler”in ne kadar önemdediği ele alınmıştır. Aynı zamanda dersin içeriği, öğrencinin öğrenme yaklaşımları, dersin işlenmesinde teknolojiye ne kadar yer verildiği incelenmiştir. Eğitim Fakültesi öğrencisi üç yüz kişiye iki ayrı anket uygulanmıştır.

Elde edilen sonuçların tespit edilen amaçlara uygun düşmediği anlaşılmıştır. Özellikle demokrasinin, insan haklarının, düşünce özgürlüğünün ve benzeri kavramların kazandırılmadığı görülmüştür.

İçerik çerçevesinde çağdaş çağdaş standartlara yeterince yer verilemediği, ülkede ve dünyada görülen değişime ayak uydurulmadığı, gereksiz ayrıntılara girildiği anlaşılmıştır.

Öğrenme sorunları kapsamında, aktif yöntemlerin yeterince kullanılmadığı, teknolojiye yer verilmediği, öğrenci ve öğretim elemanlarının gerektiği kadar denetlenmediği, sevgi ve güven ortamının sağlanamadığı görülmüştür.

Söz konusu bulgular, öğrencide bu dersin amaçlarına uygun bir kimlik oluşturamamıştır. Bu bakımdan önce hedeflerin gerçekçi bir şekilde yeniden belirlenmesi gerekmektedir. Öğretimde aktif yöntemlere ve teknolojiye yer verilmelidir. Öğrenmede öğretmen merkezli değil, öğrenci merkezli bir strateji esas alınmalıdır. Öğrenciyi mutlaka “araştırma, inceleme ve bilgi yaratma” sürecine güdülemek gerekmektedir. Denetim sağlanmalı, sınav sistemi yeniden düzenlenmelidir. Eğitim Fakülteleri ile İlköğretim Kurumları arasında çok yönlü koordinasyon sağlanmalıdır.

Ulaşımda, haberleşmede meydana gelen hızlı değişim, ortaya çıkan teknolojik gelişmeler küreselleşmeyi yaratmıştır.

Ayrıca, Türkiye’nin “Avrupa Topluluğu”na tam üyelik” girişimleri, bağımsızlaşan Türk cumhuriyetleri, yeni şekil alan Türkiye’nin jeopolitik konumu, Türkiye’nin komşuları ile ekonomik, sosyal, siyasal ilişkileri, özellikle “çağdaş uygarlık düzeyine ulaşma” iddiası gibi çok önemli konuları gözönüne aldığımızda, önceden belirlenmiş hedeflerin yeniden değerlendirilmesi gereği ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Cumhuriyet’in ilanından itibaren gerçekleştirilen “yeniden yapılanma”nın ülkemizde ve dünyada yaşanan hızlı değişimlere paralel olarak yeniden düzenlenmesi ciddi bir ihtiyaç haline gelmiştir.

Cumhuriyetin ilan edildiği yıllardaki ülke ve dünya şartlarının II. Dünya Savaşı yıllarında özelliğini yitirdiğini, daha sonraki yıllarda görülen “Soğuk Savaş Dönemi”nin de günümüzde değiştiğini biliyoruz. İki binli yılların gerek Türkiye’de, gerekse dünyada

radikal düzeyde yeni yapılanmalara ortam hazırladığını görmekteyiz. Bütün bu değişmelerin ışığında, önceki şartlara göre belirlenmiş Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretiminin amaçlarının da yeniden değerlendirilmesi gereği açıkça görülmektedir. Bu çerçevede gerek aile, gerek okul, gerekse gündelik hayatta gözlemlediğimiz bireysel ve toplumsal davranışlardaki yetersizlikler, çelişkiler araştırmamızın sebebini oluşturmuştur.

Ayrıca öğretmen adaylarının sınav sonuçları, sınıf için faaliyetleri, uygulama aşamasındaki gözlemler, sınıf öğretmenlerinden ve ilgili öğretim elemanlarından sağlanan veriler, dışarda meydana gelen değişmelere ayak uydurmakta giderek daha çok güçlük çekildiğini göstermektedir. Böylece Türk insanının bağımsızlığı, daha mutlu yaşayabilme iddiaları, bu konuyu daha dikkatle yaklaşılmasına ve sorunların ivedilikle ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda özellikle ilköğretim basamağında günümüzün ihtiyaçlarına göre yeniden düzenlenmiş bir “Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi”nin Türk insanına, öğretmen adaylarına

sağlayacağı faydalar tartışma götürmez bir gerçektir.

Araştırmadaki amacımız, öğretmen adaylarına yönelik anketler düzenleyerek “Sosyal Bilgiler Öğretimi”nin içerik ve öğrenme sorunlarına, yetkililerce hazırlanan “amaçlar”ın öğrenciler tarafından kazanılmayan unsurlarına ışık tutmak, analiz yapmaktır. Yine bu çalışma çerçevesinde sözkonusu alanlarda karşılaşılan eksiklikleri, yanlışlıkları tespit etmek ve elde edilen bulgular doğrultusunda öneriler sunmaktır.

Hatırlanacağı gibi, Milli Eğitim Temel Kanunu’nun üçüncü maddesine göre temel eğitim (madde 23) temel eğitimin amaç ve görevleri, Milli Eğitim’in Amaç ve Görevleri, Milli Eğitim’in Genel Açamlama ve Temel İlkelerine uygun olarak: 1) Her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıklar kazandırmak, onu milli ahlak anlayışına uygun olarak, yetiştirmek, 2) Her Türk çocuğunu ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünden yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamaktır.¹ Yine, Türk Milli Eğitim Kanunu’nun ikinci maddesinin son fıkrasında Türk Milli Eğitimi’nin uzak hedefi şöyle belirlenmektedir. “Bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak, öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek, hızlandırmak ve nihayet, Türk milletinin çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı yapmaktır.”²

Diğer taraftan Hayat Bilgisi öğretiminin amaçları; çocuğun kendi özellikleri çerçevesinde doğal ve sosyal çevresini bir bütün olarak tanıması ve bu ortam içinde kendini geliştirmesi şeklinde hedeflenmiştir.³

İlkokul programında amaç şu şekilde özetlenmektedir: Yakın çevreyi tanıma ile ilgili yetenek ve becerileri geliştirme, yurttaşlık görev ve sorumluluklarını kazandırma, toplumda insanlararası ilişkilerle ilgili beceriler kazandırma, ekonomik yaşama düşüncesini ve yeteneklerini geliştirme, daha iyi yaşama yeteneklerini geliştirme.⁴

Sonuç olarak hayat bilgisi öğretimi ile öğrencileri demokratik ve toplumun

yurttaşları olarak hazırlama ve onların her türlü problemle ilgili olarak rasyonel kararlar almalarında yardımcı olma amaçlanmıştır. Sosyal Bilgiler öğretiminin amaçları da şu şekilde özetlenmektedir: Çocuğun düşünme yeteneğini geliştirmek, insanlararası ilişkileri geliştirmek, temel yurttaşlık hak ve sorumluluklarını kavratmak, ekonomik bir bakış açısı kazandırmak.⁵

Yukarıda temel unsurları belirtilen sosyal bilgiler dersinin amaçları ayrıntılı olarak şöyle özetlenebilir: Bu dersle yurduna, Atatürk İnkılapları’na bağlı, araştırmacı, fazilet sahibi bir yurttaş, milletin geçmişinden durur duyan, geleceğine güven duyan, her yönde görev ve sorumluluk alabilen, bayrağına, askerine milletine sevgi ve saygı duyan, yurt işlerini herşeyin üstünde tutan, kanun kavramını benimseyen, insan haklarına, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olarak cumhuriyet rejimine saygı duyan, çevresindeki sanat ve kültür eserlerini tanıyan ve koruyan, insanların karşılıklı hak ve sorumluluklar taşıdıklarını, başkalarına hoşgörülü olmasını bilen, beraber çalışma, sorumluluk alma, karar vermeyi bilen, topluluk halinde yaşama zorunluluğunu kavrayan, kanunu, devlet teşkilatını öğrenen, yurdunu ve çevresini tanıyan, bilimin ve teknik gelişmelerin önemini bilen, kendi eşyasını, kamuya ait kıymetleri dikkatli kullanan, planlı çalışan, üretim, tüketim ve dağıtımla ilgili temel bilgileri öğrenen, turizmin anlamını, yurdumuz için önemini kavrayan... mükemmel insan olarak yetişirler.⁶

Çalışmamızda dersin amaçları ele alınmıştır. İlköğretim ve yüksek öğrenimdeki öğretmen adaylarımızın bilgi ve beceri seviyeleri değerlendirilmiştir. Sosyal bilgilere ait ders kitapları incelenmiştir. İlköğretim ve yükseköğretimdeki ilgili öğretim elemanlarının görüşleri değerlendirilmiştir. Özellikle Osmanlı’dan günümüze hedeflene “iyi yurttaş profilleri” incelenmiştir. Toplumda çeşitli alanlardaki insan ilişkileri gözlemlenmiştir. Özellikle gerçekleştirilen anket çalışmaları ile hedeflere bir türlü ulaşamadığı gözlemlenmiştir.

Araştırmamızda hareket noktalarımızdan bazıları şu şekilde özetlenebilir: Sosyal Bilgiler, ülke gençliğini gelecekte hayata gerektiği gibi hazırlayabilmekte midir? Demokrasi üretken vatandaşlara ihtiyaç duyduğuna göre, yeterince üretken bir kimlik kazandırılmakta

¹ Durmuş Ali Özçelik, Eğitim Programları ve Öğretim, ÖSYM yayını, Ankara, 1992, s.13

² D.A. Özçelik, a.g.e., s.11.

³ M.A. Kısakürek, F. Paykoç, Sosyal Bilimler Öğretimi, Ankara, 1987, s.28.

⁴ D:A:Özçelik, a.g.e., s.28

⁵ D:A:Özçelik, a.g.e., s.8-9

⁶ M.A. Kısakürek, F. Paykoç, a.g.e., s.10.

midir? Bireylere toplum, bölge, ülke ve dünyanın tarihsel temelleri öğretilmekte midir? Türk insanının kendi performansı üzerinde düşünme ve kendini geliştirmesi için uygun girişimlerde bulunma becerisi kazandırılabilir mi? Öğretmen, sınıfta öğrencilerin kendilerini ifade edebilmelerine imkan sağlayacak demokratik bir ortam hazırlayabilmekte midir? Öğrenmede değişen dünya ve bölge şartları çerçevesinde kısa ve uzun vadeli olmak üzere bir eğitim-öğretim felsefesi oluşturulmuş mudur?

TABLO 1(Ektedir)

T.Ü. Eğitim Fakültesi sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinden üç yüz kişilik denekler üzerinde iki ayrı anket çalışması yapılmıştır. Tablo 1’de görülen değerlendirmeler sonunda “içerik”le ilgili şu sorunlar tespit edilmiştir:

1.Ders kitaplarında gereğinden fazla ayrıntılara gidilmiştir. Bu durum, öğrencinin seviyesine inememe sorunuyla birlikte öğrenmeyi olumsuz yönde etkilemektedir.

2.Güncel konulara yeterince değinilmediği görülmektedir. Dolayısıyla dünyada meydana gelen değişimlerin, anlayışların gerisinde kalınmaktadır.

3.İç dinamiklerin tanıtılmadığı görülmektedir.

4.Evrensel standartların gereği kadar öğretilemediği anlaşılmaktadır.

5.Siyasi iktidarlara göre içeriğin sık sık değiştirilmiş olduğu gözlenmektedir.

Özellikle, sosyal bilgiler konularının bilimselliğine %30 oranında evet cevabının alınması, ülkemizin coğrafi değerlerinin öğreniminde %12’nin evet cevabını vermesi, Türk insanının çağdaş normlara yeterince sahip olup olmadığına %7’nin evet cevabını vermesi, sözkonusu çağdaş normların sosyal bilgiler öğretimi ile kazandırılıp kazandırılmadığına %12’nin evet cevabını vermesi, bilimselliğe devlet kurumlarında öncelikli olarak yer verilip verilmediğine %9’luk bir oranda evet cevabının verilmesi, düşünce özgürlüğünün olup olmadığına %6 cevabının verilmesi, ailede okulda demokratik bir işleyişin olduğuna inananların %4 evet cevabını vermesi, Türkiye’de insan haklarının uygulanmasına %4 evet cevabının verilmesi, ülkemizde başarılı bireylerin takdir edilmesi ve alanlarında ilerleme imkanının bulunup bulunmamasına %15 evet cevabının verilmesi oldukça dikkat çekici görülmektedir.

Bu oranlara genel olarak baktığımızda sözkonusu olan dersin, girişte belirtilen amaçlara göre başarı sağlayamadığı

açıkça görülmektedir.⁷ Özellikle amaçlarla birlikte elde edilen bulgular kıyaslandığından, öğrencilerimizin araştırmaya yöneltilmediği, insan haklarına, demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olarak cumhuriyet rejimine gerektiği kadar saygı duymadıkları, başkalarına hoşgörülü olmayı öğrenemedikleri vb. kriterleri gerektiği kadar kavrayamadıkları görülmektedir.

Ayrıca gereksiz derecede bilgi yüklemesinin öğrenciyi ezberciliğe yönelttiği, derslerden, okuldan soğuttuğu anlaşılmaktadır. Yine konuların seçimindeki bilimsel olmayan ifadelerin öğrencide çelişkiler yarattığı bilinmektedir. “Kadının birinci görevi çocuk doğurmaktır, analıktır.”, “Kadının evlenme yaşı on beş, erkeğin on yedi olarak belirtilmesi, kadının erkeğin muavini olarak gösterilmesi gibi.”⁸

Tarih konularında genellikle savaşlara, siyasi tarihe ve gereğinden kronolojiye yer verilmesi, bilindiği gibi barışçı bir politika takip eden ülkemizde ve günümüzün şartlarında sözkonusu ifadelerin son derecede zararlı olduğu herkesçe bilinmektedir. Ayrıca savaşlara, hanedanlara ağırlık verilen tarihçiliğin yanında insanı, toplumu esas alan, özellikle uygarlık alanında yapılan olumlu faaliyetlere yer veren tarihçilik şüphesiz ki günümüzde ve gelecekte Türk insanına daha büyük fayda sağlayacaktır.⁹

Dikkatimizi çeken bir diğer yanlılık da öğretilen tarihi bilgilerin otuz-kırk yıl gibi geçmişte kalan ifadelerle dolu olmasıdır. Hatırlanacağı gibi içeriğin seçiminde ve düzenlenmesinde açıklık ve bilimsellik şarttır. Hiçbir sosyal bilgiler programı, bulunduğu toplum ve kültürün istemlerini gözönüne almaksızın etkili olamaz.¹⁰ Şayet aksi yapılırsa, etkin vatandaş yetiştirme, milli, kültürel ideallerle donatma, bağımsız, demokratik ve her alanda gelişmiş bir toplum oluşturma sözkonusu olamaz. İnsanların gurup kimliği, ekonomik, sosyal ve yönetim ilişkilerini geliştirme, bilimsel düşünme, karar verme ve problem çözme gibi değerlere sahip olma, ilgili teknikleri kullanabilme anlayışları kazandırılmaz.

⁷ F. Kocaoluk, M.Ş. Kocaoluk, İlkokul Programı, İstanbul, 1987, s.85.

⁸ Kemal Dal, O. Çakıroğlu, A.İ. Özyazgan, Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi, İst., 1997, s.29-33.

⁹ Salih Özbaran, Tarih ve Öğretimi, İstanbul, 1992, s.37 vd.

¹⁰ İ.Ethem Başaran, Türkçe Eğitim Sistemi, Ankara, 1994, s.131.

TABLO 2 (Ektedir)

Öğrenme sorunlarıyla ilgili kısımda şu bulgular elde edilmiştir. “İnternet hakkında bilginiz var mı?” sorusuna %6 yeterli bilginiz var cevabı alınmıştır. Küreselleşme hakkında %18, tepegöz, slayt gibi materyal hakkında %26 oranında yeterli bilgilerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Bilgisayar kullanımında %18 evet cevabı alınmıştır. Teknolojik araçların eğitim ve öğretimdeki gerekliliğine %89 evet cevabı alınmıştır. Tablo 2’de görüldüğü gibi derste araştırma ve tartışmaya %5 oranında yer verilmesi cevabı oldukça düşündürücüdür. Sosyal Bilgiler dersinden elde edilen bilgilerin gündelik hayatta kullanılmasına %21 evet cevabı verilmiştir. Yine Sosyal Bilgiler dersinde anlatma metoduna %722lik pay ayrıldığı görülmektedir. Mutlu musunuz? sorusuna %43 oranında evet cevabının verilmesi, psikolojik bakımdan kaygı verici bir seviyeyi ifade etmektedir.

Yukardaki değerlere topluca baktığımızda yine belirlenen amaçlara ulaşamadığı görülmektedir. Yani özetle “iyi bir vatandaş, mükemmel bir insan profili” oluşturamadığımız açıktır. Yine eğitim-öğretim faaliyetinde öğrenci kendi kendine de, öğretim elemanına da güven duymaktadır.¹¹ Eğitim-öğretim faaliyetinde çeşitli açılardan öğretim elemanının yetersizliği, aktif yöntemlere yer verilmediği, teknolojiye gereken ilgi gösterilmediği açıktır. denetim konusunda öğrenciyle birlikte öğretim elemanının da yeterince denetlenmediği görülürken, verimliliği artırıcı önlemlerin alınmadığı anlaşılmaktadır. İlköğretim kurumlarıyla eğitim fakülteleri arasında işbirliği kurulamadığı gibi, bir koordinasyon eksikliği sözkonusudur. “İşitmek unutmaktır.” sözünden hareketle, öğrenmede ısrarla anlatma gibi son derece verimsiz bir yöntemde ısrar edilmektedir. Hatırlanacağı gibi, duyduğumuzun %10’unu öğrenir ve hatırlarız. Gördüğümüzün %20’sini, tartıştığımızın %40’ını, kendi katılım ve deneyimimizin %80’ini, başkalarına öğrettiğimiz ise %90’ını öğrenir ve hatırlarız. Bu gerçek doğrultusunda yapılan eğitim ve öğretimin zevk almaya, istekli olmaya güdülediği de unutulmamalıdır.¹² Günümüzde tüm çağdaş

öğretmenler, öğretmenlerin az, öğrencilerin daha çok konuşarak öğrenmelerini sağlayacak yöntemler uygulamaktadır. Tartışma götürmez bir şekilde öğrencilerin hazır bilgileri kullanmaları yerine bilgiyi üretip kullanmaları sağlanmaktadır. İleri toplumlarda öğretmen merkezli sistemden, öğrenci merkezli sisteme geçiş yapılmıştır. Uygun araç ve gereç kullanılan sınıflarda daha yüksek düzeyde öğrenme gerçekleştirildiği unutulmamalıdır. Öğrenciye soru sormayı öğretmek, düşünce ve bilgi üretme, uygulama yapmayı hedeflemek gerekmektedir. Artık Türk insanının bilgiyi kullanmayı değil, bilgi üretmeyi de öğrenmesi gerekmektedir.

Öğrenme, davranışta kalıcı bir değişimin olması demektir.¹³

Öğretme ise bireyin öğrenmesini sağlama eylemidir. Bu bakımdan etkin öğretim, öğrencilerden beklenen davranışların öğretmen tarafından sergilenmesiyle gerçekleşir. Şüphesiz ki öğrenmede motivasyon çok gereklidir.

Gelecekte ve umuttan bahsetmek istiyorsak, gerçeği, gençliği ve sevgiyi iyi öğrenmemiz ve öğretmemiz gerekmektedir. Okullarımızı çocukların köreltildiği, gelişimlerinin engelleyici, yaratıcılık ve sevinçlerini yok eden, özensiz, sıkıcı yerler olmaktan çıkarmamız gerekmektedir.

SONUÇ:

Devletimizin her geçen gün daha büyük projeleri, dünya çapında yatırımları gerçekleştirdiği günümüzde en önemli yatırımın insana yapılması gerektiğini unutmamalıyız. Çağdaş toplumların ilerlemesinde motor güç olan evrensel normların ivedilikle eğitim-öğretim etkinliklerinde değerlendirilmesi hayati bir önem arz etmektedir. Yukarıdaki anket sonuçlarının ortaya koyduğu ve son derece düşündürücü olan eksikliklerin bir an evvel giderilmesi gerekmektedir. İki binli yıllara göre yeni hedeflerin belirlenmesi ve bu çerçevede özellikle yukarıda işaret edilen içerik ve öğrenme sorunlarının kısa zamanda giderilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde Hint lideri Nehru’nun dediği gibi “Az gelişmiş bir ülkenin insanlarını okutursanız, okumuş insanların az gelişmiş ülkesi olursunuz.” Ulu önderin “Cumhuriyet sizden fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür nesiller ister.” direktifi bu

¹¹ İbrahim N. Özgür, Çocuk v Gencin Ruh Sağlığı, İst., 1976, s.57.

¹² Abdullah Demirtaş, James L. Barth, İlköğretim Sosyal Bilimler Öğretimi, Öğrenci Kılavuzu, YÖK-Dünya Bankası, M.E.G. Projesi, Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi, Ankara, 1977, s.302.

¹³ Kamuran Çilenti, Eğitim Teknolojisi ve Öğretim, Ankara, 1988, s.10.

konuda gereken mana ve önemi vurgulamaktadır.¹⁴

ÖNERİLER:

1.Tarihi konuların harp tarihi, siyasi tarih ağırlığının giderilmesi, ezbere dayalı detay yerine sebep-sonuç ilişkili konuların seçilmesi, özellikle komşu ülkelerle dostane ilişkileri gölgeleyici ifadelerden kaçınılması, yakın tarihin yeniden düzenlenerek devletin geçmişiyle barışık hale getirilmesi,

2.Seviyelerine göre çok ağır ve gereksiz coğrafi terimlerin bilgilerin yeniden gözden geçirilmesi, Türkiye'nin jeopolitik, jeostratejik özelliklerinin gözönüne alınarak, ders konularının daha gerçekçi oluşturulması, ülkemizin tarihi, turistik, kültürel özelliklerinin daha özenli ve bilimsel yönden ele alınması, Balkanlarda Kafkaslarda, Güney Bölgelerimizdeki yeni oluşumların dikkate alınarak Türkiye'nin menfaatleri açısından yeni değerlendirilmelerin yapılması,

3.Öğrencilerin olduğu kadar, öğretim elemanlarının da denetlenmesi, eksikliklerinin, ihtiyaçlarının giderilmesi, eğitim ve öğretimde aktif metotların uygulanmasının özendirilmesi, teknolojilerden yararlanılmasının teşvik edilmesi, özellikle eğitim fakültelerinin ilköğretim kurumlarıyla işbirliğinin sağlanması, faaliyetlerin koordine edilmesi, sözkonusu kurumlarda ilgili derslerin sınavlarının tek merkezden ve periyodik bir şekilde yapılması, bu arada öğrenciyle birlikte öğretim elemanlarının da başarı ve başarısızlık durumlarının titiz bir şekilde değerlendirilmesi.

KAYNAKÇA

- AKYÜZ Yahya, Türk Eğitim Tarihi, V. baskı, İstanbul, 1994.
BAŞARAN İ.Ethem, Türkçe Eğitim Sistemi, Ankara, 1994.
ÇİLENTİ Kamuran, Eğitim Teknolojisi ve Öğretim, Ankara, 1988.
DAL Kemal, ÇAKIROĞLU O., ÖZYAZGAN A.İ., Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi, İst., 1997.
DEMİRTAŞ Abdullah, BARTH James L., İlköğretim Sosyal Bilimler Öğretimi, Öğrenci YÖK/Dünya Bankası, M.E.G. Projesi, Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi, Ankara, 1977.
KISAKÜREK M.A., PAYKOÇ F., Sosyal Bilimler Öğretimi, Ankara, 1987.
KOCAOLUK F., KOCAOLUK M.Ş., İlkokul Programı, İstanbul, 1987, s.85.
ÖZBARAN Salih, Tarih ve Öğretimi, İstanbul, 1992.

ÖZÇELİK Durmuş Ali, Eğitim Programları ve Öğretim, ÖSYM yayını, Ankara, 1992.

ÖZGÜR İbrahim N., Çocuk v Gencin Ruh Sağlığı, İst., 1976

¹⁴ Yahya Akyüz, Türk Eğitim Tarihi, V. baskı, İstanbul, 1994, s.294.

